

*Till ministern för högre utbildning och forskning,
Helene Hellmark Knutsson*

*Samt i kopia till Utbildningsminister,
Gustav Fridolin*

Vi välkomnar att regeringen i forskningspropositionen har presenterat förslag till en försöksverksamhet för att få en starkare vetenskaplig grund i skolan. Den praktiktäna forskningen inom skolans område behöver stärkas och regeringens initiativ är glädjande.

Vi vill understryka betydelsen av att försöksverksamheten kommer igång under inledningen av 2017. Med det här brevet vill vi visa att vi är fortsatt intresserade av, och har förutsättningarna, att ta ansvar för en försöksverksamhet samt skissera förslag till en möjlig organisation av densamma.

Underlaget kompletterar det av oss tidigare insända förslaget avseende ett ”nationellt skolforskningsavtal för skolområdet motsvarande ALF-avtal inom hälso- och sjukvården” (2015-06-14).

2017-01-12

Uppsala universitet

Göteborgs universitet

Karlstad universitet

Eva Åkesson
Rektor

Pam Fredman
Rektor

Åsa Bergenheim
Rektor

Utbildning Lärande Forskning (ULF): en ny och kompletterande infrastruktur för praktikhära skolforskning

Inledning

I juni 2015 gjorde universiteten i Uppsala, Göteborg och Karlstad en gemensam framställning till regeringen om en försöksverksamhet angående praktikhära forskning inom skolområdet. Det insända förslaget utgick från behovet av att stärka skolområdets och lärarutbildningarnas möjlighet att utveckla den vetenskapliga grunden för respektive verksamhet och hämtade sin inspiration från den kliniska forskningen inom det medicinska området. Skolhuvudmän och fackliga organisationer står bakom förslaget och flera lärosäten har uttryckt stöd för initiativet, till exempel i samband med förberedelserna av forskningspropositionen. Regeringen har därefter, både i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1) och i forskningspropositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50), avsatt medel för en försöksverksamhet med denna inriktning. Förberedelsearbete pågår vid de tre lärosäten som arbetade fram förslaget och vi har också kontinuerlig kontakt och erfarenhetsutbyte.

Med detta brev vill vi på nytt understryka betydelsen av att ett arbete kommer till stånd rörande det vi framgent kallar för ett ULF-avtal (Utbildning Lärande Forskning) och att vi som universitetet är fortsatt intresserade av och villiga att ta ansvar för en sådan försöksverksamhet. Vi vill också föreslå en möjlig organisation för den kommande försöksverksamheten.

Försöksverksamhetens syfte och centrala frågeställningar

Ett framtida ULF-avtal har under den senaste tiden diskuterats i flera sammanhang, bland annat i Almedalen 2016 men även vid andra konferenser och seminarier. Med anledning av detta vill vi lyfta fram några områden som vi menar är av särskilt stor betydelse i en kommande försöksverksamhet. Grundargumenten för och syftet med ett ULF-avtal kvarstår och framgår av det insända förslaget (2015-06-14). Men tre av argumenten för förslaget vill vi särskilt påminna om utifrån ett grundantagande om betydelsen av att skolan, förskolan och lärares och förskollärares utbildningar vilar på en stark och relevant vetenskaplig grund, nämligen de stora behoven av:

- att utveckla en permanent infrastruktur som möjliggör ett uthålligt stöd för hög och likvärdig kvalitet i ovan nämnda utbildningar vad gäller dess vetenskapliga grund
- att ge disputerade lärare i skola och förskola möjlighet att medverka i och bedriva forskning
- att kunskapsutvecklingen utvecklas i en ömsesidig samverkan mellan skolområdet och akademien

Med ett långsiktigt och stabilt ULF-avtal som grund, som kombinerar ett nationellt och flera lokala avtal (genom ett mindre antal noder), kan vi skapa en väl fungerande och nationellt likvärdig infrastruktur för praktikhära forskning inom skolans område. Allokeringssmodellen behöver säkra kvalitet, vara uthållig men också högggradigt anpassningsbar för att svara mot föränderliga behov.

Försöksverksamheten behöver ge svar på en rad grundläggande frågor om hur denna infrastruktur bör se ut för att den ska kunna bidra till utvecklingen av den vetenskapliga basen för såväl lärarutbildningarna som för skolans utbildning och förskoleverksamheten. Nedan ger

vi exempel på några av de frågeställningar som vi menar behöver utredas under försöksverksamheten:

- antal lokala noder samt kriterier som lärosätet ska uppfylla för att vara nod för lokala ULF-avtal
- antal lokala ULF-avtal en huvudman kan ingå samt kriterier som huvudmannen ska uppfylla för att få ingå avtal med ett lärosäte
- kriterier för att prioritera och arbeta fram gemensamma forskningsprojekt med utgångspunkt i behov, situation och målsättningar
- precisering av krav på medfinansiering samt hur sådana krav inverkar på olika skolhuvudmäns engagemang
- samordning med huvudmannens kompetensplanering och kompetensförsörjning, inklusive former för att inkludera skolledare i arbetet
- processer och arbetsmodeller för att involvera övriga anställda i skola/förskola i forskning och utvecklingsarbete, inklusive uppgiftsfördelning mellan lektorer, förste lärare och andra karriärtjänster
- former för samverkan mellan huvudmän och lärosäten, till exempel avseende verksamhetsförlagd utbildning och examensarbete men även andra former av verksamhetsintegrerad utbildning
- former för att lokalt knyta den praktiktäna forskningen till särskilt utvalda skolor och förskolor, till exempel övnings- eller partnerskolor/universitetsskolor (motsvarande)
- förutsättningar för att kombinera ett ULF-avtal med kombinationsanställningar

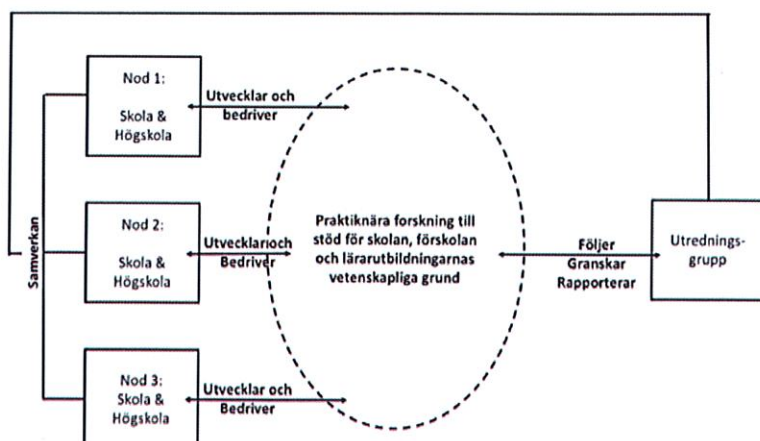
Som framkommer av frågeställningarna handlar de om såväl nationella som lokala aspekter. Vi menar därför att frågeställningarna, under försöksverksamheten, bör adresseras i såväl lokala som nationella forum. Lokalt genom att några lärosäten tillsammans med berörda huvudmän i praktiken får utveckla lokala ULF-avtal samt initiera praktiktäna forskningsprojekt. Nationellt genom tillsättandet av en nationell utredningsgrupp. Nedan utvecklar vi ett förslag till organisation för försöksverksamhetens genomförande.

Förslag till organisation för försöksverksamheten

En möjlig organisation för denna försöksverksamhet, som vi ser det, är att parallellt etablera dels en nationell utredningsgrupp, dels lokala noder. Den **nationella utredningsgruppen** bör bestå av representanter från de fackliga organisationerna (lärar- skolledarorganisationer), huvudmännens båda organisationer (SKL och Friskolornas Riksförbund), Sveriges universitets- och högskolors förbund samt företrädare från lärosäten med lärarutbildning samt från noderna. Erfarna personer från det medicinska området kan ingå eller anlitas som experter för att kunna göra jämförelser och dra lärdomar från ALF- avtalen. Vi föreslår att gruppen leds av en till ovanstående organisationer oberoende person.

Med **lokala noder** avser vi lärosäten och huvudmän. De lokala nodernas uppdrag är att under försöksverksamheten utveckla och etablera lokala ULF-avtal samt på basis av den erhållna finansieringen starta forskningsprojekt. I nodernas uppdrag bör ingå att systematiskt dokumentera arbetet, att samverka med övriga noder och den nationella utredningsgruppen samt följa upp arbetet inklusive forskningsprojekten samt att skapa strukturer för forskningsresultatens spridning.

Den nationella utredningsgruppen och de lokala noderna befinner sig inte i en hierarkisk relation till varandra utan organisationen illustreras lämpligen horisontellt:

Den nationella utredningsgruppens huvudsakliga uppdrag bör vara att utreda en del av de frågeställningar vi har listat ovan samt att löpande följa och utvärdera den del av försöksverksamheten som pågår vid de lokala noderna. En viktig uppgift för den nationella utredningsgruppen är således att vara ”bollplank” under vägen då olika frågeställningar blir aktuella vid de lokala noderna. Utvärderingen bör ske genom att utredningsgruppen löpande sammanställer och beskriver de problem och svårigheter som uppdykas längs vägen, både vad gäller den samverkan som bedrivs och utvecklas genom de lokala noderna och de förslag till lösningar avseende lokala avtalskonstruktioner som arbetas fram. Som ovan beskrivits föreslås utredningsgruppens sammansättning inkludera representation från respektive nod.

De lokala nodernas huvudsakliga uppdrag bör vara att genom utvecklingsarbete i skarpt läge i praktiken arbeta sig igenom flertalet av de frågeställningar vi har listat ovan. Därigenom bidrar de till en fördjupad analys av området som senare kan ligga till grund för ett förslag till ett kommande nationellt ULF-avtal. De lokala nodernas uppgift under försöksverksamheten inkluderar både att bygga upp, utveckla och fördjupa samverkan med en eller flera huvudmän i syfte att ingå lokala avtal samt att initiera, genomföra och följa upp praktiknära forskningsprojekt. Därigenom bidrar de lokala noderna aktivt till försöksverksamhetens utvärdering och rapportering.

Angelägna frågor under försöksverksamheten rör urval av projekt hos huvudmannen, gemensamma ställningstaganden mellan lärosäten och huvudmän, genomförandets olika stadier, olika personalgruppers, skolledares och studenters delaktighet och involvering, forskningsspridning såväl under projektets genomförande som efter att det har slutförts och så vidare. Flera av dessa frågor rör styrning och ledning av verksamheterna liksom ledarskap såväl hos huvudmän som vid lärosäten.

I en utbyggd och etablerad verksamhet är den praktiknära forskningen i samklang med den verksamhetsintegrerade delen av lärarutbildningarna nodernas huvuduppgift.

Samverkan mellan noderna. Våra tre lärosäten har goda förutsättningar att medverka i försöksverksamheten, genom att ta ansvar för varsin lokal nod. De lokala noderna, förslagsvis knutna till våra tre lärosäten, bör samverka under försöksverksamheten så att likheter och skillnader som framträder kan tas tillvara och fördjupas redan under försöksperioden. De tre

lärosätena samverkar redan idag med huvudmän såväl i tätort som i glesbygd och med huvudmän med både närhet och distans till lärosätet, vilket vi menar är viktiga komponenter för analys och slutsatser. Under förberedelsearbetet har det framkommit såväl likheter som skillnader i de förslagsställande lärosätenas nuvarande organisation, strategier och samverkansmodeller. Detta, menar vi, kommer aktivt att bidra till att försöket kan lägga en god grund för ett beslut om en nationell modell.

Inom de förslagsställande lärosätena bedrivs lärarutbildningarna på basis av ett lärosätesövergripande kompetensutnyttjande varför lokala samverkansgrupper inom respektive lärosäte torde utvecklas, alternativt att befintliga grupper får utökade mandat. Vi ser det som angeläget att även lokalt inkludera även de medicinska fakulteternas (motsvarande) erfarenheter även om de inte nödvändigtvis är direkt involverade i dagens lärarprogram.

2017-01-09

Elisabet Nihlfors
Dekan fakulteten för utbildningsvetenskaper
Uppsala universitet

Björn Åstrand
Dekan Lärarutbildningsnämnden
Karlstad universitet

Maria Jarl
Ordförande samordningsnämnden för lärarutbildning
Göteborgs universitet